

Oude Kerk, zondag 2 april 2023
Zesde zondag in de Veertigdagentijd
Palm- en Passiezondag
ds. Johan Meijer

---

gelezen: Jesaja 50: 4-7 en Matteüs 21: 1-11

titel: een gebouw en een dag vol symboliek

Commissaris der Koning, ir. A.P. Heidema houdt een openingstoespraak voor nieuwe Potkaamp en gerestaureerde Oude Kerk

overdenking

*gemeente van onze Heer Jezus Christus,
lieve mensen van God,*

Er was een tijd dat in deze kerk geen beeldschermen stonden, er geen camera's waren, en geen geluidsinstallatie. Een groot klankbord zweefde als het ware boven de kansel om het stemgeluid van de predikant verder te dragen de ruimte in. Er was een tijd dat deze kansel aan de andere kant stond, er was een tijd, maar dan moeten we ruim 500 jaar terug in de tijd dat deze kansel er niet was.

In de eerste decennia dat deze kerk in de huidige bouwvorm er stond, dat waren de jaren tussen 1480 en het moment dat het Lutherse geloof in Borne werd geïntroduceerd, waren er altaren, het hoofdaltaar in het koor en twee zijaltaren hier bij de muren, een daarvan staat nu op de plaats van het hoofdaltaar.. Als op het hoofdaltaar de hostie werd geconsacreerd tijdens de eucharistie, deden de priesters aan de zijaltaren op exact hetzelfde moment hetzelfde: ook zij hieven de hostie, een knappe choreografie, er waren spleten in de muren, squinten genaamd, waardoor er zicht was op het hoofdaltaar.

Het was de tijd dat de muur- en gewelfschilderingen, de secco's er al waren, want die kwamen gelijk met de bouw. Schilderingen deden in de Middeleeuwen dienst als boeken voor de armen: velen konden niet lezen en schrijven, de kerktaal was Latijn en de rituelen werden uitgevoerd door de geestelijken, er was weinig participatie van de kerkgangers. Om die mensen toch iets inhoudelijks bij te brengen en mee te geven waren er de schilderingen aan de muren en in de gewelven. Schilderingen met een boodschap. Met de boodschap van hoop: dat Christus aan het einde van de tijden terug zal komen om recht te spreken tussen goeden en kwaden: niet alleen troost voor mensen die het zwaar hadden, maar ook de waarschuwing om goed, deugdelijk te leven. Dat was de eerste tijd van dit kerkgebouw in deze vorm.

Daar gingen voorgaande gebouwen in steen en hout aan vooraf en ook voordat het Christelijk geloof deze streek en ook Borne had bereikt, was dit een religieuze plaats waar rituelen werden opgevoerd ten dienste van Germaanse goden.

Na 1480 maakte dit huidige gebouw heel wat metamorfosen door. Er werd niet gezeten eerst, maar gestaan, enkele eeuwen lang. Verwarming was er niet. Het Rooms-Katholieke geloof werd gevolgd door het Lutherse, en daarna door het strengere Calvinistische. De muur- en gewelfschilderingen verdwenen achter een witte laag en werden aan het zicht onttrokken. Het geloof van het Woord-alleen had geen afbeeldingen nodig en wees ze zelfs af. Opmerkelijk kan genoemd worden dat bij een restauratie in 1920 de schilderingen tevoorschijn werden gerestaureerd, opmerkelijk vroeg voor een Protestantse kerk, een aanwijzing dat het hier ook toen al niet al te zwaar was.

Een eeuw verder ziet de kerk er uit zoals die er nu uit ziet: na de banken en de rieten knopstoelen sinds 2014 de huidige stoelen en liturgische meubels, audio-visuele apparatuur, die niet onderdoet voor een studio, voor de uitzending voor thuis en op de schermen. En dat alles steeds weer door de inzet van velen die dit huis bij de tijd willen houden en brengen. De grote restauratie van de secco's van najaar 2019- voorjaar 2020 is daar een tastbaar teken

van, met een adembenemend resultaat, zeker als je het grote verschil zag. De kleuren die veel duidelijker en dieper geworden waren en schoongemaakte muren en gewelven. Een grote onderneming. En dan 29 maart 2020 het moment dat er een opening zou zijn. Maar het land was op slot gegaan. En daarom, nu drie jaar verder aandacht voor deze grote operatie, op de dag dat de vernieuwde Potkaamp wordt geopend.

En dat op de Palmzondag, de Palm- en Passiezondag. Het begin van de Goede of Stille week, met elke dag een of meerdere vieringen, de week die leidt door het diepe lijden van Christus heen naar zijn glorieuze Paasopstanding. Een week vol symboliek, om de dramatische gebeurtenissen uit de verf te laten komen. De Palmzondag is een zondag vol symboliek. Er is van alles te zien. Het is een heel visueel feest met aan het eind een heuse intocht van kinderen met de Palmpaasstokken die zij nu aan het maken zijn in de Potkaamp. De man die bijna alles wist over de geschiedenis van deze kerk en het dorp, Jaap Grootenboer, zaliger gedachtenis, vertelde met zijn kenmerkende vuur over de processie van de Palmzondag, met een houten ezel, die werd rondgereden. En over een Christusbeeld dat met Hemelvaart door het hemelgat werd gehesen tot boven de gewelven van deze kerk.

Het verhaal zelf, het verhaal over de intocht van Jezus in Jeruzalem is ook vol symboliek, die bewust wordt ingezet. Door Jezus zelf. Symboliek uit het Aloude Eerste Testament, de Schrift van het joodse geloof. Alles wat over Hem geschreven is, gaat Hij volbrengen, deze laatste dagen. Of beter gezegd nog: Jezus maakt gebruik van belangrijke symbolen uit de joodse traditie, zijn traditie, om te volbrengen wat geschreven staat in Thora, Profeten en Geschriften.

Uit de Profeten hoorden we die heftige tekst van Jesaja. Hoe de knecht van de Eeuwige werd gefolterd en beschimpt, geslagen en bespuwd, en die dat doorstond. Die zijn eigenwaarde niet verloor, die de waarde als kind van God niet verloor. Die zijn volste vertrouwen stelde op de Heer, die hem zou bijstaan in de diepste vernedering. 'Daarom word ik niet gekwetst' zegt de nieuwste Bijbelvertaling. Dat is een woord dat tegenwoordig vaak wordt gebruikt. Kwetsen en gekwetst worden. Een patroon dat door alle eeuwen voorkomt waar mensen samen zijn, samenwerken, elkaar tegenwerken, elkaar niet willen horen, elkaar negeren of ronduit lelijk behandelen met woorden en daden. Je kunt er door gekwetst worden. Een eerdere vertaling, die uit 1951, zegt: daarom werd ik niet *te schande*, daarom maakte ik mijn gelaat als een keisteen, want ik wist dat ik niet beschaamd zou worden. Dat is een andere invalshoek. Gekwetst worden is een gevoel dat diep binnenkomt, en een heel persoonlijk, subjectief gevoel. Te schande gemaakt worden is meer een openbare situatie: het uittrekken van de baard, als teken van vernedering en afnemen van het symbool van mannelijkheid en wijsheid. Geslagen en bespuwd worden in het gezicht. Het haar afscheren, het openbare symbool van vernedering, dat zo vlak na de bevrijding in 1945 op grote schaal plaatsvond.

Bij de bespreking van deze tekst, afgelopen dinsdag in ons leerhuis *Woord dat mij aanspreekt* viel ons dit verschil op. Gekwetst worden als een individueel gevoel, beschaamd worden als een openbare omstandigheid. En de houding van de knecht van de Eeuwige, om alle vernedering toch te doorstaan en niet te diep te laten binnenkomen. 'Ik maakte mijn gelaat als een keisteen', lezen we in de vertaling van '51, 'mijn gezicht zo onbewogen als een rots' zegt 2021.

Ik zoek naar een weg om het van me af te laten glijden, om tóch overeind te blijven, om de aanvallen die mij willen breken te weerstaan. Niet door sterk of stoer te doen, maar door te vertrouwen op de Eeuwige. Dat die jou blijft zien in jouw waardigheid, ook al word je gehavend, ook al hebben vijanden het op jou voorzien. Het behouden van je waardigheid, dat is een enorme opgave, die velen heel moeilijk afgaat. Die zelfs Jezus heel moeilijk afgang toen Hij aan het kruis hing en zich van mensen en zelfs van God verlaten voelde. Die allerdiepste crisis van het mensenleven: je verlaten voelen, onbegrepen, niet meer gehoord of gezien. De situatie dat je je medemens op zijn slechtst ziet. Het is een razend zware opdracht om onbewogen te proberen te blijven te midden van heftige omstandigheden. Maar er is wel een aanwijzing om je gesteund te weten, te allen tijde door de oren en de ogen van de Heer. In dat vertrouwen durfde Jezus die weg te gaan. Die weg van de vernedering.

Hij koos bewust een ezel voor zijn intocht in Jeruzalem. Het Oudtestamentische symbool voor nederigheid, als contrast met het machtige militaire paard, het machtige ros. Het Twentse Ros staat op de vlag van Twente. De ezel staat in het vaandel van Jezus. Het schorriemorrie, het sjoerioem-wa-chamorie, de os en de ezel, het laagste in de rang. Jezus neemt de rol van de knecht op zich, om solidair te zijn met allen die vernederd leven. In deze solidariteit geeft Jezus moed en kracht aan hen die zich vernederd voelen. Op welke manier dan ook. Jezus ziet je aan en hoort je. Jezus zet jou in je menselijke waardigheid. En Hij doet dat in de kracht van zijn Vader, op Wie hij zijn volste vertrouwen stelt.

Je kunt de mooiste, grootste, meest imposante kerken bouwen tot eer van God. Je kunt ook een eenvoudige hemel bouwen op boerenaarde, zo betitelde Jaap Grootenboer deze Oude- of Stéfanus kerk. En dat maakt deze kerk zo mooi. De schilderijen zijn eenvoudig, de ruimte is niet pompeus, maar wel intiem. En in deze ruimte komen al eeuwenlang mensen samen, niet om aaah en ooh te roepen, maar om zich te laten raken door de verstillig, zich te laten inspireren door de verhalen die uitgebeeld zijn aan de muren en in de gewelven. Zich te laten aanspreken door het Woord dat gesproken of gezongen wordt. En zich te laten voeden in vertrouwen. Vertrouwen in de God die anders is dan alle andere goden en ongoden die ons leven beheersen, die ons wreed maken en ons onze menselijkheid afnemen.

In dit huis van hout en steen dat lang de stormen heeft doorstaan, waar nog de wolk gebeden hangt van wie zijn voorgedaan, in dit huis mogen wij ons opladen in geloof, hoop en liefde, mogen wij ons laten voeden door de steunende, dragende liefde van God, die het meest zichtbaar is geworden in die ene mens die op een ezel ging zitten, die zich liet beschimpen en bespuwen, die liet zien wat menselijkheid is en menselijke waarde en die zich niet van de wijs liet brengen, maar heel de weg ging met alles wat over Hem geschreven staat, Hij heeft het goddelijk volbracht. Voor u, voor jou, voor mij, voor ons allen.

Amen